

EN RECORD I RECONeixEMENT DE CURT WITTLIN (1941-2019)

JOSEP GUIA I MARÍN
Doctor en Matemàtiques i en Filologia
Josep.Guia@uv.es

Quan vaig començar a llegir i estudiar textos clàssics catalans, des d'una perspectiva fraseològica sota la direcció de Maria Conca, em van sorprendre dues obres de Curt Wittlin ingents, per la feina feta, i admirables, per la feina ben feta: l'una, els quatre volums de l'edició crítica de la versió catalana de Guillem de Copons del *Llibre del tresor* de Brunetto Latini (1971-1989), i l'altra, el volum en format gran del *Repertori d'expressions multinominals i de grups de sinònims en traduccions catalanes antigues* (1991).

Vaig conèixer el Dr. Curt Wittlin al XXI Congresso Internazionale di Linguistica e Filologia Romanza (Palerm, 1995), on vaig tenir ocasió, en una sobretaula amical, fora de programa, d'exposar les meves recerques incipients sobre la intervenció de Joan Roís de Corella al *Tirant lo Blanc*. Wittlin hi era, i ens vam fer amics. De fet, va voler prologar aquell primer assaig meu, que duia per títol: *De Martorell a Corella. Descobrint l'autor del Tirant lo Blanc* (1996). Potser no sabia a què s'arriscava, o sí, amb aquella gosadia. Perquè alguns sectors poderosos i excloents de la filologia catalana medieval no li perdonaren el gest i, menys encara, quan deixà dit que el llibre era un gran impuls a la investigació sobre el *Tirant*, o quan, poc després, publicàrem el treball conjunt «Nine Problem Areas Concerning *Tirant lo Blanc*» (1999). Cap departament de filologia catalana de les universitats dels Països Catalans, per no contradir el *lobby* desconeixent, no va proposar que fos distingit com a doctor *honoris causa*, malgrat els seus mèrits extraordinaris. Curt Wittlin es va morir el 23 de setembre de 2019 i va tenir, com es mereixia, un comiat d'alt contingut cultural i emotiu, on la seva estimada Maria Lluïsa va estar acompanyada de molta gent, amb intervencions de l'escriptor Emigdi Subirats, la violoncel·lista Cinta Salvadó, les rapsodes Sílvia Panisello i Xell Aixarch, els professors universitaris August Bover i Peter Burgess, la bibliotecària Irene Prades i l'alcaldesa de Tortosa Meritxell Roigé.

Curt Wittlin va nàixer a Reinach, a la vora de Basilea, el 13 d'abril de 1941. Va fer els estudis secundaris a la institució Humanistisches Gymnasium, fundada al segle XVI, on va cursar el batxillerat en filologia grecollatina (1960). Es va graduar en lletres romàniques a la Universitat de Basilea, on va ser deixeble del Dr. Germà Colón, que el va introduir en el coneixement i l'estima de la llengua catalana. Va ampliar estudis a les Universitats de París, Florència i Barcelona i es va doctorar a Basilea (1965), sota la direcció de Germà Colón (1928-2020), que ha mort pocs

mesos després que el seu deixeble. Un savi Dr. Colón que —permeteu-me la citació— va veure amb bons ulls aquell meu llibre que va prologar Wittlin: «L'autor argumenta amb molt d'enginy la seua tesi, i el llibre, amb elucubracions i qualche petita fantasia, es llig amb deler. (...) Ara haurem de mirar el *Tirant* amb uns altres ulls.» (COLÓN 1999: 126, n. 2) Després de doctorar-se, Wittlin va marxar a Amèrica, on va impartir classes de francès i alemany en un *College* a Kentucky. El 1967, va obtenir plaça de professor a la Universitat de Saskatchewan (Canadà), de la qual va esdevenir catedràtic de filologia romànica i lingüística històrica, fins a la seva jubilació, l'any 2000.

Va decidir viure en terra catalana, en la jubilació, la qual cosa posa de manifest que la seva catalanitat anava molt més enllà del treball acadèmic de recerca. A més, va triar un indret central de la nació completa, al Baix Ebre, equidistant de València i Barcelona. Wittlin estimava pregonament el nostre país i era coneixedor de la seva unitat i partidari de la seva independència. Un indret a prop del Mont Caro i dels Ports de Beseit, serralades que va recórrer sovint, ja que era un enamorat de la muntanya: amb l'amic i col·lega Narcís Garolera va resseguir les petjades pirinenques de Mossèn Cinto i en van fer un llibre preciós: *Jacint Verdguer. Del Canigó a l'Aneto* (2002). I aprofito per recordar amb complaença una pujada que férem a la Serra de Bèrnia ell, Til Stegmann, Maria Conca i jo, aprofitant la trobada *Tirant lo Blanc*: temes i problemes de recepció i traducció literàries (Alfàs del Pi, octubre 1997).

Durant la seva llarga estada al Canadà, sempre que podia (vacances, anys sabàtics...) se'n venia als Països Catalans, a fer recerques en arxius i biblioteques i a fer excursions per valls i muntanyes. Era un treballador i un caminador infatigable. Una vegada jubilats, tant ell com la seva esposa Maria Lluïsa, especialista en escenografies teatrals, van adquirir una modesta casa rural a Roquetes, amb una mica d'hort i de secà, on Wittlin feia de pagès. Després van passar a un pis, a Tortosa. Van ser uns anys feliços, certament, abans de la malaltia que li feia perdre la memòria que tant havia conreat. La Universitat de Saskatchewan el va acomiadar nomenant-lo «Investigador de l'Any» (1999) i la Generalitat de Catalunya el va rebre atorgant-li la Creu de Sant Jordi (2000). Prèviament, l'Institut d'Estudis Catalans l'havia acollit com a membre corresponent de la Secció Filològica (1997) i li havia lliurat el Premi Internacional Catalònia (1999). L'any 2004, ingressà a la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona. Des del 1988, era membre de la Royal Society of Canada (Acadèmia d'Arts, Humanitats i Ciències del Canadà) i havia estat president de la North American Catalan Society (1990-1993).

Curt Wittlin era un home molt afable i obert, amb qui hom es trobava sempre ben acollit, un home savi que gaudia de comunicar la seva saviesa i que sempre ho feia amb humilitat, fent ús sovint d'una subtil ironia que feia goig. Era un home sense dogmes ni apriorismes, gens amic d'ortodòxies i temes tancats i barrats. Mai no avantposava el càlcul de la seva conveniència a la recerca de la veritat. Així, per exemple, no s'estava de dir, en una entrevista de 2015, a les portes de l'Any Lull, que «en un país normal, la figura d'Eiximenis seria molt més important que la del

propi Lluïl (...) Molts llibres de Lluïl no són intel·ligibles per algú que no ha fet tot un curs universitari sobre com llegir Lluïl. (...) Eiximenis no tan sols ha escrit en la llengua del poble, però ha escrit per al poble, mentre que Lluïl pensava en un lector més intel·lectual» (WITTLIN 2015). Opinions com aquestes, és clar, no eren acceptables per a l'oficialisme medievalista.

L'extens inventari dels treballs de recerca de Curt Wittlin ha estat enllestit i publicat per August Bover, en la miscel·lània *Estudis medievals en homenatge a Curt Wittlin*, editada per Emili Casanova i altres (Alacant, 2015). Hi ha citats setze llibres (entre els anys 1970 i 2006), cent trenta publicacions en revistes, obres col·lectives i actes de congressos (entre 1963 i 2011), cent seixanta ressenyes (entre 1975 i 2011) i trenta-sis conferències universitàries (entre 1978 i 2002). És molt destacable el nombre de ressenyes de treballs d'altri, mostra feaent d'una gran generositat i dedicació envers la col·lectivitat acadèmica, per tal de contribuir a tenir-la críticament i puntualment informada. Així mateix, donava a conèixer internacionalment la literatura catalana quan les ressenyes eren escrites en espanyol, francès, italià, anglès o alemany.

Dos temes sobresurten en els estudis de Wittlin: les traduccions i Francesc Eiximenis, sense menystenir-ne d'altres, com ara el *Tirant lo Blanc* (dinou entrades del repertori de Bover), Joan Rois de Corella (nou entrades), Ramon Lluïl (vuit entrades), manuscrits, inventaris i biblioteques medievals (vuit entrades), etc. La seva formació en llengües clàssiques i el seu ampli coneixement de llengües modernes va fer que el món de les traduccions, en totes les direccions, fos predominant en els seus treballs de recerca i d'edició: entre els més de cinquanta treballs dedicats explícitament a les traduccions, s'hi troben els que fan referència a versions catalanes o romàniques de textos llatins (Titus Livi, Ciceró, Joan de Gal·les, Sant Agustí, Egidi Romà, la Bíblia...), així com els que descobreixen i estudien versions d'una llengua moderna en una altra, sobretot medievals però també més modernes. És significatiu que un llibre que recull diversos estudis seus d'aquesta índole porti com a títol, ben suggestiu: *De la traducció literal a la creació literària* (1995).

L'altre tema que s'enduu la palma en les preocupacions de recerca del professor Wittlin és l'obra de Francesc Eiximenis, en la qual s'introduí per l'encàrrec del senyor Casacuberta de revisar la transcripció de Frank Naccarato de *Lo libre de les dones*. Més de quaranta entrades de la seva producció fan referència a Eiximenis. Gràcies a ell podem llegir en una edició solvent els volums de la magna obra de *Lo Chrestiaà*. Hauria estat un gran benefici per a la literatura catalana que hagués pogut ocupar-se, igualment, de l'edició crítica de la *Vita Christi* eiximeniana.

Pel que fa al *Tirant*, és evident que Curt Wittlin —com també Coromines, Colón i tants d'altres— tenia i defensava punts de vista i interpretacions diferents de les de l'ortodòxia dominant. Així, per exemple, opinava que la dedicatòria i el colofó del *Tirant* eren paratextos de ficció, que no foren conservats pels traductors de l'obra. En relació amb això, em va dir en més d'una ocasió: «Si no existissin la dedicatòria i el colofó, ja fa anys que la crítica hauria assignat l'obra anòni-

ma *Tirant lo Blanc* a Joan Roís de Corella, l'únic escriptor capaç d'escriure-la a la València de l'època». I afegia, sorneguer: «et donaran la raó després de mort».

Curt Wittlin fou un investigador integral. En humanitats, a diferència de les ciències positives, hi ha dues menes de *papers*: els dels descobridors i els dels comentaristes. És a dir, els qui aporten veritables novetats al coneixement, i els qui fan disquisicions, més o menys enginyoses o brillants, sobre fets ja coneguts. En les revistes matemàtiques, per exemple, si no s'hi aporta un resultat nou, no s'hi publica. I encara menys si s'omet la menció dels precedents sobre el tema, això és, si no s'hi exposa com cal l'estat de la qüestió. És important, doncs, analitzar la figura d'un investigador des d'aquestes exigències. Curt Wittlin ha estat un «descobridor»: de nous manuscrits (trobat, estudiats i editats), de falses atribucions d'autoria, de fonts desconegudes, d'al·lusions contextuais... Parafraçant, i completant, un conegut aforisme de Joan Fuster: «Corregir i augmentar: això és la cultura», podríem dir: «Descobrir i publicar: això és la investigació». Curt Wittlin ha estat un dels més solvents investigadors de la literatura catalana medieval. El seu record i la seva obra seran perdurables.

Beneixama, 2 de setembre de 2020

BIBLIOGRAFIA

- COLÓN (1999): Germà Colón, «Entre el *Cartoixà* de Corella i el *Tirant*», dins Vicent Martines (ed.), *Estudis sobre Joan Roís de Corella*, Alcoi: Marfil, ps. 125-132.
- WITTLIN (2015): Curt Wittlin, entrevista a Canal 21 Ebre, 3 de desembre. En línia a: <<https://www.youtube.com/watch?v=BhUMwtPJukQ>>